

دلیل در برابر انفورماتیک و تله ماتیک

اطلاعاتی که مؤسسات اقتصادی به موجب قانون یا به سائقه احتیاط برای مدتی نسبتاً

طولانی نگهداری میکنند ، گهگاه چنان پر شماره میشود که محل نگهداری آنها مسأله

می آفریند و بی شک در هزینه های عمومی مؤسسات نیز تأثیر می گذارد .

در امور تجاری از جمله امتیازاتی که برای ماشینهای حسابگر میتوان بر شمرد آنستکه به

تقلیل حجم مدارک مورد بایگانی و تسهیل واریسی و استفاده از آنها می انجامد . اکنون

دیگر در این باب تردیدی وجود ندارد که مؤسسات اقتصادی باید به ثبت و ضبط

انفورماتیکی روی آورند . استفاده تلفیقی انفورماتیک و نظامهای ارتباط از راه دور

تکنیکی که « تله ماتیک » یا انفورماتیک از راه دور نامیده میشود (امکانات تازه ای را در

انجام عملیات تجاری از فاصله بعید در اختیار مؤسسات اقتصادی قرار میدهد : انتقالات

الکترونیکی پول ، سفارش کالای مصرفی ، مشاوره بانکهای اطلاعاتی با یکدیگر و اقسام

دیگر مبادله اطلاعات از این قبیل اند .

با آنکه در حال حاضر بواسطه تازگی این فنون تنها بخشی از امکانات استفاده از آنها

کشف شده ، اما از هم اکنون در این زمینه مسائل حقوقی متعددی مطرح گردیده است که

گهگاه حل آنها دشوار است . مسائل مربوط به ادله از این جمله اند .

آیا میتوان پردازش و نگهداری اطلاعات را به صورت مدارک انفورماتیکی (لیستینگ ،
نوارهای مغناطیسی و دیسک و میکرو فیلم خروجی اردیناتور) مقدمات معتبر برای دلیلی
دانست که در صورت بروز اختلاف مستند دعوی قرار میگیرد و آیا این شیوه و اسلوب با
اقتضائات و الزامات تهیه و نگهداری برخی از مدارک حقوقی مربوط به امور حسابداری ،
مالیاتی و اجتماعی مطابقت دارد ؟ آیا معاملات و انتقالاتی که در حال حاضر میتوان به
مدد ماشین حسابگر به انجام رساند (معاملات و انتقالاتی که با عنوان معاملات تله ماتیکی
معنون میباشند) پاسخگوی الزامات و اقتضائات قانونی ادله در اعمال حقوقی میباشند .

در این بحث دو نظام حقوقی را مورد مطالعه قرار میدهیم و پاسخ به این سئوالات را در
آنها جستجو می کنیم : حقوق انگلو ساکسون (خصوصاً " حقوق انگلیس و امریکا) و
حقوق مدنی (خصوصاً " حقوق فرانسه و بلژیک) .

اما پیش از پرداختن به این بحث درباره صحت و اعتبار مدارکی سخن می گوئیم که منشاء
آنها انفورماتیک است و پس از بحث حقوقی اصلی نیز چند نکته درباره راه حل فنی
برخی از مسائل حقوقی ، که تا کنون حل و فصل آنها معوق مانده است ، بیان می کنیم .

اعتبار مدارک و اسنادی که منشاء آنها انفور ماتیکی یا تله ماتیکی است

مدارکی که به چرخه پردازش انفورماتیکی سپرده میشوند و یا از طریق تله ماتیکی بدست می آیند تا چه حد محتوای اطلاعاتی خود را وفا دارانه منعکس میسازند؟ در پاسخ باید توجه داشت که این مدارک در معرض دو نوع خطر قرار دارند: اشتباهات و تقلبات.

الف. خطر اشتباه

مبادی اشتباهات مختلف اند و انسانی، فنی یا خارجی میباشند. ظاهراً "اشتباهاتی که منشاء انسانی دارند فراوانتر از دیگر اشتباهات اند. با این خطر به هنگام وارد ساختن اطلاعات به ماشین و یا دستکاری و استفاده از آنها روبرو میشویم.

درانتقال الکترونیکی وجوه نظر به اینکه یک ساختار به قاعده و سامانمند همگانی برای اطلاعات وجود ندارد، در زمینه تفسیر و نوشتن پیامها به زبان معمولی - که از طریق واسطه های گوناگون دخیل در امر انتقال دستور بانکی صورت می گیرد - با خطر اشتباه انسانی مواجه هستیم ۱ اشتباهاتی که منشاء خارجی دارند، اشتباهاتی هستند که قابل استناد به محیط اند. شرایط بد درجه حرارت یا رطوبت، وجود گرد و غبار، ارتعاشات، الکترو استاتیسیته و یا حالت الکترو مغناطیس، نا منظم بودن تغذیه الکتریکی و از جمله عوامل متعددی هستند که میتوانند علت توقف و از کار افتادن سیستم باشند، امری که خود موجب تغییر شکل و یا حذف داده ها میشود.

اشتباهاتی که مبنای فنی دارند، اشتباهات ناشی از بدی طرز کار دستورگان، ابزار و وسائل و یا سیستم انتقال داده هائی است که مجموعه های انفورماتیکی مختلف را به هم متصل میسازند. پیشرفتهای فنی سبب شده اند که اشتباهات ناشی از نقص های فنی وسائل و ابزار و یا دستورگان کاهش فراوان بیابند ۲. اما کاستی های سیستم ارتباطی همچنان زیاد است.

در مقابل نتایج حاصل از نقائص دستورگان و افزار جنبه عمده و اساسی دارد زیرا این امر از خصوصیت آنها که غالباً "تکراری بود نشان است نشأت میگیرد.

بطور کلی میتوان گفت که انفورماتیک و تله ماتیک خطر اشتباهات مرحله تهیه و نگهداری و انتقال داده ها را تقلیل داده اند اما نتایج همین مقدار اشتباه که وقوع آن از لحاظ آماری محتمل است ممکن است بیشتر از اثر اشتباهات موجود در نظامهای سنتی باشد، زیرا تعداد عملیاتی که میتوان با یک ماشین به انجام رساند بسیار است و پردازش این عملیات نیز درمانی کم صورت میگیرد.

ب. خطر تقلب

فرق ثقلب با اشتباه در اینست که ثقلب جنبه عمدی دارد . بنابراین لزوماً "منشاء آن انسانی است . بر خلاف اشتباه ، خطر ثقلب بسیار قابل توجه است و از هم اکنون به عنوان یک مسأله عمده در انفورماتیک مطرح است .

گر چه در این زمینه به دشواری میتوان به ارزیابی و تخمین پرداخت .، زیرا تعداد ثقلبات اعلام شده نا چیزند ، اما میتوان گفت که از لحاظ مالی میزان ثقلب انفورماتیکی در امریکا سالانه حدود ۱۰۰ میلیون دلار و در ژاپن ۳۰ میلیون دلار است

ممکن است ثقلب توسط کارمندان بنگاه یا بانک صورت گیرد زیرا با طرز کار

ماشینها و کلیدهای وصول به سرویس انفورماتیک آشنائی دارند و میتوانند از آن برای نیل به اهداف شخصی استفاده کنند ، مثال معروف این نوع ثقلب ، نوشتن برنامه برای ماشین حسابگر ، توسط کارمندان بانک به منظور اختلاس نظام یافته وجوه میباشد . اشخاص ثالث نیز در صورت دسترسی به سیستم و دستکاری نمودن آن ممکن است عامل ثقلب باشند . دسترسی ثقلب آمیز به سیستم ، در شبکه های تله ماتیکی آسانتر است چون تکنیک مورد

استفاده در این سیستم تکنیک ارتباط از راه دور است .

علاوه بر این با خرابکاری انفورماتیکی یا تله ماتیکی نیز روبرو هستیم .

در اینجا شخص متقلب بی جهت و بدون بهره برداری مادی به سیستم صدمه میزند و با مشغول ساختن بی اندازه خطوط ارتباط آن را فلج می کند و از کار می اندازد .

مشکل دیگر تقلب ، استفاده بیش از حد مجاز کسانی است که امکان دسترسی به سیستم انفورماتیک را دارند . در این جریان شخص بیش از حد اعتبار مجاز بانکی خویش ، از سیستم انتقال الکترونیکی وجه نقد استفاده می کند .

ج. نتیجه

خطرات مورد بحث ، اعم از آنکه ناشی از اشتباه و یا تقلب باشند ، هنگامی افزایش می یابند که پیچیدگی سیستم ، مستلزم پردازش داده ها و یا انتقال آنها باشد . مبنای این پیچیدگی هم تعداد ماشینهای حسابگر مورد استفاده و دستورگانهائی است که به کار گرفته میشود و هم تیپ عملیاتی است که انجام می یابد .

بنابراین خطرات یاد شده ، شبکه های تله ماتیک را بیشتر از سیستمهای منفرد تهدید می کنند . زیرا در تله ماتیک ، اشخاص و ماشینهای حسابگر متعددی دخالت دارند و در این امر خصوصاً "آسیب پذیری ارتباطات مستقر میان اردیناتورها مؤثر است . علاوه بر این داده ای که تنها در اردیناتور ذخیره میشود کمتر دستخوش خطراست تا داده ای که دارای ارزش افزوده بالاست و به همین دلیل با پردازشی پیچیده تر سر و کار پیدا می کند .

اختصار در بررسی خطرات تهدیدکننده صحت و اعتبار مدارک مورد پردازش انفورماتیکی و یا حاصل از تله ماتیک نباید این نتیجه را القاء کند که خطرات مزبور بی اهمیت اند . مطلب به عکس است و آنچه اهمیت اساسی دارد اینست که مکانیسمهای

احتیاطی و غلط یاب و نیز تصحیح اشتباهات و تقلبات، به شدت، آثار این خطرات را تقلیل میدهند. آخرین نکته آن است که ارزش مدرک خروجی اردیناتور، همواره بستگی به ارزش داده هائی دارد که ابتداء وارد ماشین شده اند یعنی: از کوزه همان برون تراود که در اوست. فرمول انگلیسی « 3 » «Gigo» در تعبیرات کارشناسان ماشینهای حسابگر، همین مطلب را بیان میدارد.

بر خورد حقوقی انگلوساکسون

حقوق انگلوساکسون درباره ادله، از کیفیت فنی، سرشاری و دقت قواعد بر خوردار است و در این زمینه دو اصل بنیادی دارد که ظاهراً "موانع عمده قابلیت مدارکی را تشکیل میدهند که منشاء آنها انفورماتیک و تله ماتیک است و در نظر است که از اطلاعات آنها به عنوان دلیل استفاده شود. یکی از این دو اصل قاعده مسموعات و مشهورات (شیاع و استفاضه)، و اصل دیگر قاعده اصول اسناد است. به موجب قاعده مسموعات و مشهورات، شهادت که در حقوق انگلوساکسون شیوه ممتاز اقامه دلیل است، تنها در صورتی قابل قبول است که توسط کسی اداء شود که شخصاً از امور مورد بیان اطلاع دارد. در واقع فقط این شخص میتواند بطور معتبر و صحیح در معرض رسیدگی ترافعی قرار گیرد (« Cross _ Examination ») هنگامی که این قاعده در مورد نوشته اعمال شود معنی اش اینستکه اگر بدون یک مدرک و سند درباره محتوای آن در محضر محکمه اداء شهادت نکند، این مدرک غیر قابل قبول است. در جریان ورود داده هائی از

قبیل قبض رسید (فاکتور) ب اردیناتور و سپس عرضه آن به شکل مدرک خروجی ،
اطلاعات مورد نظر چند دست میگردد: دست تدوین کننده مدارک و اسناد اصلی (در
مثال ما فاکتور یارسید) و دست گزارشگر کدها که لزوماً همان تدوین کننده نیست و یا
از او تبعیت نمی کند . (مورد سرویس - دفتر) و سرانجام اردیناتور (زیرا اردیناتور نیز با
پردازش و یا نگهداری انفورماتیکی استعداد تغییر شکل خبر یا اطلاع را دارد) . نظر به
اینکه اردیناتور طبعاً نمی تواند در معرض بررسی ترافیعی قرار گیرد در نتیجه دکتترین و
رویه قضائی ، همواره مدارک خروجی اردیناتور را به عنوان دلیل حاصل از طریق
مسموعات و مشهورات تلقی کرده اند .

به موجب قاعده اصول اسناد نیز سند فقط در صورتی قابل قبول است که در متن اصلی و
اولی آن عرضه شود . بنابراین مدارک و اسناد خروجی اردیناتور غالباً چیزی نیست جز
رونویس از یک نوشته سنتی (فاکتور ، قبض سفارش) که خود آن نوشته تشکیل دهنده
ورقه اصلی است و غالباً کمی پس از ثبت انفورماتیکی از بین برده میشود . حتی زمانی
هم که نوشته ای بعنوان مبنای مدرک خروجی اردیناتور وجود ندارد (مثلاً در تکنیک
ثبت مستقیم) این سؤال مطرح است که آیا نباید سند اصلی را همان داده ای تلقی کرد
که در اردیناتور به شکل مغناطیسی یا الکترونیکی وجود دارد و در نتیجه آیا نباید ورقه
چاپی بدست آمده از ماشین ، که داده مذکور را بصورت قابل قرائت در میاورد ، رونویس
تلقی گردد و بدین اعتبار برای محکمه غیر قابل قبول دانسته شود ؟

خوشبختانه هم در حقوق آمریکا و هم در حقوق انگلوساکسون استثنائات متعددی برای قاعده اصول اسناد و قاعده مسموعات و مشهورات وجود دارد و ما قابلیت اعمال این استثنائات را در مورد اسناد خروجی اردیناتور بررسی می نمائیم . ۴

الف : قاعده مسموعات و مشهورات

۱ . در حقوق انگلیس

نظر به اینکه رویه قضائی انگلیسی در خصوص قاعده مسموعات و مشهورات فاقد استنناست و قابل قبول بودن مدرک خروجی اردیناتور را به عنوان دلیل بر اطلاعات موجود در آن ، مجاز نمی شمارد و با توجه به عدم امکان ایجاد استثنائات جدید در خصوص این قاعده برای محاکم ۵ قانونگذار در ۱۹۶۸ در این زمینه وارد عمل شده ۶ و علاوه بر مقررات عمومی و کلی جدید در خصوص دلیل مبتنی بر مسموعات و مشهورات ، درباره مدارک خروجی اردیناتور نیز به وضع مقررات خاص پرداخته است .

قانون ادله سال ۱۹۶۸ در مقررات عمومی خود ، مسموعات و مشهورات متلقای از « دست اول » را قابل قبول میدانند . در خصوص انفورماتیک اعمال این قاعده بدان معنی است که مدرک خروجی اردیناتور نیز قابل قبول است مشروط بر اینکه وارد کننده داده ها به اردیناتور شخصا به محتوای آنها آگاه بوده و یا در مقام انجام وظائف خود آنها را از شخصی آگاه بر این محتوی گرفته باشد . ۷

هنگامی که مبنای مدارک خروجی اردیناتور سندی نباشد که فرد از آن آگاهی مستقیم و شخصی دارد مقررات مذکور قابل اعمال نیست .

باجه اتوماتیک بانک و ثبت از طریق قرائت بصری از جمله این موارد است .

در این حالات بخش ۵ قانون ۱۹۶۸ منحصرأ در خصوص قابل قبول بودن ادله ناشی از مدارک انفورماتیکی شرایط خاصی را پیش بینی نموده است . طبق این شرایط سند خروجی اردیناتور در صورتی به عنوان دلیل قابل قبول است که :

- این سند از اردیناتوری بدست آمده باشد که برای فعالیت عادی استفاده کنندگان منظمأ

به کار می رود

- اردیناتور بطور منظم با داده هائی از نوع داده های سند مورد نظر تغذیه شده باشد .

- اردیناتور هنگام ثبت داده ها ، به طور مرتب کار کرده باشد .

- اطلاعات موجود در سند حاصل یا مشتق از داده هائی باشد که به اردیناتور سپرده است .

به موجب بند ۴ بخش ۵ قانون مربوط به ادله (۱۹۶۸) تصدیق همراه سند ، متضمن

گزارش درباره طریقه و وسائل موجود سند و نیز هر نوع اطلاعی است که برای تأمین

شرایط مندرج در بند ۲ قانون مفید است . این گزارش به امضاء شخص مسئول میرسد و به

محکمه سپرده میشود. مقصود از شخص مسئول کسی است که در ارتباط با طرز کار فرایند مورد بحث و یا ارتباط با مدیریت فعالیتهای مورد بحث عنوان مقام مسئول را دارد.

در صورتیکه مدارک متضمن این شرایط باشند قابل قبول اعلام میشوند و

در این حال محکمه با در نظر گرفتن اوضاع و احوال خصوصا "میزان تقارن زمانی میان لحظه وقوع یک امر و لحظه ثبت انفورماتیکی آن و نیز توجه به نفع احتمالی اشخاصی که میتوانند در تغییر و تبدیل داده ها دخالت کنند به ارزیابی سندیت آن میپردازند. ۸

مقررات مذکور شدیداً "مورد انعقاد قرار گرفته است. انتقاد نیز از تعریفات مربوط به بیان

شرایط قابل قبول بودن سند است. در این مقررات تعریفی که از داده اردیناتور شده است

تنها محدود به وجوه مادی آن میشود و به دستورگان اشاره ای نمی نماید. در نتیجه الزام

ناظر به مرتب کار کردن دستگاه، برنامه ها را که در عین حال ممکن است منشاء اشتباه

باشند در بر نمی گیرد. ایراد دیگر به قانون ادله ۱۹۶۸ آنست که نسبت به تحقیق درباره

اصالت داده های پایه، که موضوع پردازش انفورماتیکی هستند، هیچ قید و شرطی را

پیش بینی نمی کند. بهر حال اگر این داده ها غلط باشند مدرک خروجی اردیناتور نیز بنا

به فرمول ۲ «Gigo» غلط خواهد بود.

قانونگذار انگلیس به موازات تطبیق مقررات قانونی مربوط به ادله با وضع موجود، توسط قانون ۱۹۶۸، به طور خاص نیز اعتبار مدارک انفورماتیکی را در موارد معین دیگر پذیرفته است:

در مسائل بانکی، مقررات قبلی به موجب قانون ۱۹۷۹ تغییر کرده و صریحا قبول شده است که دفاتر بانکی حاوی داده های اندک بر روی میکرو فیلم، نوار مغناطیسی و یا فرمهای مکانیکی یا الکترونیکی دیگر نگهداری شده اند. در همین معنی یک قانون دیگر (مصوب ۱۹۷۹) به شرکتهای تجاری اجازه میدهد دفاتری را که قانوناً باید نگهداری کنند به شکل دیگر، غیر از آن نگهداری نمایند که مستقیماً قابل درک است مشروط به اینکه بتوان این دفاتر را به شکل قابل قرائت باز ساخت.

۲. در حقوق اتازونی

در اتازونی قاعده منع استماع ادله مبتنی بر مسموعات و مشهورات به موجب رویه قضائی دارای یک استثناء است. این استثناء در قانونگذاری فدرال وارد شده و بدون تغییر اساسی در قسمت اعظم ایالات امریکا نیز مورد قبول قرار گرفته است. و طبق آن داده های تجاری بی آنکه تهیه کننده آنها گواهی دهد، در صورتی به عنوان دلیل قابل قبول است که مبین عملیاتی مطابق با جریان عادی و منظم امور تجاری بوده و در متن همین شرایط نیز در زمان تحقق یا کمی پس از آن به ثبت رسیده باشد. ۹

مبنای شرائطی که مربوط به قابل قبول بودن ادله است اوضاع و احوال مربوط به ثبت داده هاست نه شکل آنها ، از این رو رویه قضائی با رجوع به استثناء مورد بحث ، قابل قبول بودن اسناد خروجی اردیناتور را صحه گذاشته است .

ممکن است ، ایراد شود که بیشتر اوقات داده ها را منحصرأ“ به شکل مغناطیسی یا الکترونیکی نگه میدارند و فقط در صورت لزوم (مثلا به مناسبت ایراد یا اعتراض) بر روی مدارك قابل قرائت برای افراد چاپ مینمایند و این امر هم غالباً“ مدتی دراز پس از ثبت داده ها انجام مییابد .

نتیجه آنکه میتوان مدعی شد که به معنی مضیق قانون نه شرط مربوط به نظم و ترتیب و نه شرط ناظر به همزمانی و تقارن ، هیچکدام مراعات نمی شود.

ایراد مذکور در یکی از تصمیمات مهم دیوانعالی نبراسکا رد شده است .

به موجب رأی دیوانعالی این استثناء باید به نحو موسع تفسیر گردد . زیرا هدف از این

استثناء « وارد کردن واقعیات دنیای تجارت و طرز کار مشاغل در محاکم بوده است » همین

رأی می افزاید که برای ارزیابی تحقق یا عدم تحقق شرائط نظم و ترتیب و نیز همزمانی ،

نباید لحظه چاپ مدرك خروجی اردیناتور را مورد توجه قرار داد بلکه این ارز یابی باید

در لحظه ورود داده ها به اردیناتور انجام یابد .

طبق این استثناء مدارک بدون آنکه تدوین کنندگان شخصا در باره آنها شهادت دهند قابل قبول اند. عرضه کننده مدارک نیز ممکن است یکی از مسئولان سرویس انفورماتیک و یا هر کارمند دیگر بنگاه باشد که در جریان نظام ثبت و پردازش و نگهداری داده هاست

. این کارمند در برابر محکمه شیوه های رد یابی و تصحیح اشتباهات و قابلیت اعتماد

سیستم و نظم و ترتیب کار ماشین و ... را بیان خواهد کرد. در گذشته این الزام بود که اردیناتور مورد بهره برداری دارای وسایل و ابزار استاندارد باشد، اما نظر به اینکه شرط مذکور مانع بسطو توسعه تکنولوژیک بوده حذف شده است.

با وجود انعطاف فراوان این استثناء نیازی نبود که قانونگذار برای اعلام قابل قبول بودن مدارک خروجی اردیناتور دخالت نماید. با اینهمه قانونگذار فدرال با پذیرفتن فرمولی جدید مقرر داشت که این استثناء در مورد داده ها « با هر نوع شیوه نگهداری » اعمال گردد و به موجب تقسیم رسمی، این مطلب داده های مضبوط در اردیناتور را هم در بر میگیرد.

در واقع با توجه به اینکه رویه قضائی این مسائل را بطور استوار به کرسی نشانده است نیازی به این قانون نبود. معذک فائده این قانون هنگامی آشکار خواهد شد که تکنیک های جدید پردازش و نگهداری « داده ها » کشف شوند.

ب - قاعده اصول اسناد

۱. حقوق انگلیس

تهیه رونوشت سند، و ارائه آن به عنوان دلیل بر محتوای اصل سند، هنگامی مجاز است که طرف استناد کننده به رونوشت ثابت نماید بدست آوردن اصل سند برایش مقدور نیست.

با استفاده از تعبیر عام این استثناء موانع مربوط به قابلیت قبول مدرک خروجی اردیناتور از پیش پای محاکم برداشته میشود، یعنی کافی است که بر محکمه ثابت شود اصول اسناد رونوشت هائی که ارائه شده اند در جریان عادی امور تجاری از بین رفته اند و یا (در مورد ثبت مستقیم مطالب) هیچگاه وجود نداشته اند، تا عدم امکان دسترسی به سند اثبات گردد.

بنظر ما این استدلال صحیح نیست که اصل سند همان مدرکی است که به شکل مغناطیسی و یا الکترونیکی در اردیناتور قرار دارد، نه ورقه چاپی که خروجی اردیناتور است. راستی را بخواهیم تنها این فرم چاپی است که برای افراد قابل قرائت و در نتیجه قابل ارائه به محکمه است.

به موجب تصمیم سال ۱۹۸۲ الزامات ناظر به اثبات عدم وجود اصل سند در مورد رونوشت فیلم و ضبط نوار حذف گردید و این مدارک ماهیتاً قابل اعتماد تلقی شدند. به نظر برخی از مؤلفان میتوان این رویه قضائی را به مدارک انفورماتیکی نیز تسری داد. به

نظر ما در این تفسیر باید قائل به تفصیل شد: برای تسری این رویه قضائی به آن دسته از مدارک انفورماتیکی که داده های مورد استفاده شان در معرض پردازش انفورماتیکی بیش و کم پیچیده قرار میگیرد مبنائی استوار نمی یابیم. زیرا در وضع مورد بحث داده های اصلی و اولی تغییر و تبدیل یافته اند، و بنابراین رونوشت ساده نمی باشند.

برای قاعده اصول اسناد نیز استثنائات قانونی وجود دارد. در بخش پنجم قانون ادله ۱۹۶۸ پیش بینی شده است که رونوشت سند خروجی اردیناتور (مثلا روی میکروفیلم) قابل قبول است مشروط بر آنکه بطور کافی انطباق آن با اصل، بر محکمه ثابت شده باشد. ضوابط مربوط به انطباق اصل رونوشت در قانون تعریف نشده است. و تا آنجا که میدانیم رویه قضائی نیز تا این زمان درباره این مطلب بیان دقیقی ندارد.

۲- حقوق اتازونی

همانند حقوق انگلیس در حقوق امریکا نیز عذر موجه دسترسی به اصول اسناد موجب برابری قابلیت قبول رونوشت آنهاست و مفهوم عدم دسترسی در امور انفورماتیکی هم بطور موسع تفسیر شده است. استثنای دیگر مربوط به اسناد پر حجم است. ۱۰ به موجب این استثناء هنگامی که اصول اسناد بسیار پیچیده و یا حجیم اند و در عین حال ارائه آنها بطور مفید در برابر قاضی لازم است، خلاصه آنها (احتمالا به شکل مدرک انفورماتیکی) به

جای اصول اسناد قابل قبولند مشروط بر اینکه طرف مقابل توانسته باشد اصول اسناد را بررسی نماید. البته لازمه این امر آن است که اصول اسناد از میان نرفته باشند.

برداشت حقوقی فرانسه و بلژیک

در حقوق فرانسه و بلژیک این مسأله، نظیر حقوق انگلو ساکسون مطرح نمی شود. یعنی مسأله در برابر دادگاهها با عنوان قابلیت قبول مدرک مورد بررسی قرار نمی گیرد. بلکه در این نظام با عنوان رعایت الزامات قانونی معنون میگردد از دو جهت: از طرفی در ارتباط با نگهداری مدارک و از طرف دیگر در ارتباط با انعقاد معاملات. در اینجا باید دید آیا

تکنیک های ضبط اطلاعات در اردیناتور همراه با از میان بردن اصول اسناد، از نظر گاه حقوق ادله معتبرند و اگر آری با چه شرائطی؟ آیا معاملاتی که امروزه از طریق اردیناتور انجام می یابند (و معاملات «تله ماتیک» خوانده میشود) پاسخگوی الزامات قانونی ادله مربوط به اعمال حقوقی میباشد؟

الف - الزامات مربوط به نگهداری مدارک

۱. مقررات عمومی

نوارهای مغناطیسی ضبط مستقیم (حاوی داده هایی که اردیناتور مستقیماً آنها را دریافت میکند و بنابراین اصل سند آن بصورت یک نوشته سنتی وجود ندارد) احتمالاً تشکیل دهنده اصول اسناد در معنای قانون مدنی میباشد.

ما به دو جهت این فرض را مورد مطالعه قرار نمیدهیم. از طرفی نگهداری دراز مدت اطلاعات بر روی نوارهای مغناطیسی، از تأمین و تضمین کافی برخوردار نیست. بنابراین در حال حاضر عمل به آن نادر است. از طرف دیگر، لازمهٔ تهیه و ارائه این اطلاعات برای عدلیه علی الاصول مستلزم انتقال مطالب بر روی مدارک خروجی اردیناتور است و این امر خود باید رونوشت آن اطلاعات تلقی شود.

ضبط داده های مکتوبات سنتی بر روی محملهای انفورماتیکی و نقل تکانه ها و محرکات مغناطیسی یا الکترونیک بصورت نوشته بر اسناد و مدارک خروجی اردیناتور (چاپی یا میکروفیلم 11 COM) بی شک سازنده کپی یا رونوشت است.

به موجب ماده ۱۳۳۴ قانون مدنی فرانسه در صورت وجود سند اصلی رونوشت چیزی غیر از محتوای سند اصلی را بیان نمی دارد و سند اصلی را نیز همواره میتوان مطالبه کرد. بنابراین علی الاصول ارزش قانونی رونوشت جنبه ای کاملاً موقت دارد. هر چند در امور تجاری گرایش قضات به این جهت است که برای رونوشت مذکور تقریباً همان ارزشی را قائل شوند که برای سند اصلی قائلند. معذک نظر به تازگی این روش، ممکن است رونوشت های حاصل از مدارک خروجی اردیناتور مورد همان اعتمادی نباشند که رونوشت های سنتی (مثلاً فتوکپی) القاء می کنند.

در حقوق بلژیک وضعیت کنونی به همین صورت است. ولی قانونگذار فرانسه در ۱۹۸۰ برخی از مقررات قانون مدنی مربوط به ادله را تغییر داده است. بند ۲ ماده جدید ۱۳۴۸ قانون مدنی فرانسه، برای برخی از رونوشتها، سندیتی بالاتر از آنچه در ماده ۱۳۳۴ آمده پیش بینی نموده است. یعنی: هنگامیکه دیگر اصل سند وجود نداشته باشد رونوشت «دقیق و با دوام» آن به طور معتبر جانشین اصل میشود و قانونگذار تصریح میکند که: «هر تولید مجدد سند اصلی که محو ناشدنی باشد و موجب گردد که کیفیت محمل انفورماتیکی بطور «بازگشت ناپذیر» دگرگون شود، تولیدی با دوام تلقی میشود. تأمین ضابطه دقت و صحت دشوارتر است.

«در واقع وقتی سند اصلی از میان رفته باشد چگونه میتوان درباره صحت و دقت رونوشت بالنسبه به سند اصلی قضاوت کرد؟» خصوصاً مدارکی که منشاء انفورماتیکی دارند در معرض دستکاریهائی هستند که نشانی از آنها باقی نمی ماند. بنابراین غالباً ضابطه دقت وصحت مذکور در ماده ۱۳۴۸ جدید قانون مدنی فرانسه را تأمین نمی کند. برای تأمین این شرط قانونی، معیار «A . F. N.o . R .Z. 43061» شرایط ایجاد و تهیه میکروفیلمهائی را معین ساخته است که مخصوص جانشینی مدارک اصلی میباشند. متأسفانه در حال حاضر رعایت این نوع مقررات مستلزم استفاده از وسائل و ابزاری بسیار پیشرفته و پرهزینه است و کم هستند بنگاههائی که میتوانند از این وسائل استفاده کنند.

لوگزامبورگ نیز بنا دارد، درباره مقررات قانون مدنی مربوط به ادله تجدید نظر نماید و به خصوص پیش بینی کند که تولیدات مجدد میکرو گرافیک و ضبط انفورماتیکی از لحاظ سندیت دارای همان ارزشی باشند که اسناد با امضاء خود نوشت دارند. مدارک مزبور هنگامیکه سند اصلی در جریان عادی امور تجاری از بین رفته باشد از اماره مطابقت با اصل سند استفاده می کنند (البته این اماره قابل ایراد میباشد) در اینجا حقوق مدنی یکی از مفاهیم حقوق امریکا را باز میگیرد.

۲. مقررات خاص

علاوه بر الزامات مذکور در قانون مدنی، در حقوق مالیاتی، حسابداری و اجتماعی نیز الزامات خاصی برای حفظ و نگهداری برخی از مدارک وجود دارد.

۲-۱. حقوق بلژیک

در حقوق محاسبات، قانونگذار بلژیک منعی نمی بیند که دفاتر حسابداری به شکل مدارک انفورماتیکی تنظیم و نگهداری شوند، به شرط آنکه مدارک مذکور الزامات مختلف قانون محاسبات خصوصاً "الزامات مربوط به قابلیت درک مستقیم و ثبات محتوای سند را رعایت نمایند.

الزام نخست در صورتی تأمین میشود که مدارک انفورماتیکی به شکلی چاپ شوند که مستقیماً برای شخص قابل قرائت باشند (مثل لیستینگ).

الزام دوم نیز با امضاء کردن صفحه ای از دفتر حاصل میگردد که بعنوان محمل بکار میرود و مدرک خروجی اردیناتور روی آن چسبانده میشود .

نگهداری اسناد مثبت حسابداری که اصولا باید به مدت ده سال حفظ شوند ممکن است به صورت اصل یا به صورت رونوشت و خصوصا" به شکل میکرو فیلم و یا هر نوع محمل اطلاعاتی مشابه باشد . در حقوق مالیاتی نیز تنظیم و نگهداری حسابها توسط اردیناتور ، ممکن است به عنوان مبنای تصمیم مدیریت امور مالی به کار رود و گر چه الزامات ناظر به حقوق محاسبات که فوقا" بدانها اشارت گردید رعایت نشده باشند .

اصولا اوراق اسناد مثبت ای که باید به مدت پنج سال جهت ارائه به مقامات مالیاتی حفظ شوند ، همان اسناد اصلی هستند ولی برخی از شرائط نگهداری اسناد را به شکل میکرو فیلم ، از جمله میکرو فیلم COM ، مجاز می شمارند .

در زمینه حقوق اجتماعی نیز یاد آور میشویم که طبق ماده ۲۴ تصمیم پادشاهی (بلژیک) مربوط به نگهداری مدارک اجتماعی (مورخ یک هشتم اوت ۱۹۸۰) کارفرما مجاز است مدارک اجتماعی را به شکلی جز شکل اصلی نگهداری نماید به شرط آنکه مدارک مذکور به خوبی قابل قرائت بوده و به گونه ای نسخه برداری شده باشند که کنترل مؤثر آن ممکن باشد .

مصوبه ۲۷/ آوریل ۱۹۸۲ مربوط به برنامه حسابداری نظام یافته و سامانمند و طرح قانونی

حسابداری، تنظیم کننده شیوه های حسابداری بر روی محملهای انفورماتیکی میباشند.

عملا حقوق جدید حسابداری مفهوم دفتر را الغاء نموده است و از « مدارک و نیز مطالب

ضبط شده حسابداری » سخن میگوید و در نتیجه « هر گونه محمل اطلاعاتی قابل اعتماد »

را معتبر میشناسد.

« مقررات عمومی در باره استفاده از پردازش اتوماتیک در برنامه جدید حسابداری »

تصریح می کند که سیستم پردازش باید وضعیت ادواری (حسابها) را به گونه ای روی

کاغذ و احتمالا بر روی انواع دیگر محملها مستقر سازد که شرایط مربوط به تضمین و

نگهداری این وضعیت را، که در بحث ادله تعریف و تحدید شده اند، تأمین نماید. معنی

این مطلب آنستکه در وضع کنونی تنها لیستینگها یا میکروفیلیمهایی قابل استفاده اند که

مشخصات مربوط به معیار « A. F. N O. R. Z 43061 » را داشته باشند.

در این قانون به شیوه های نگهداری اسناد هزینه و اسناد مثبت حسابداری اشاره نشده است

بنابراین باید به مقررات حقوق عمومی مذکور در قانون مدنی یعنی همان مقرراتی مراجعه

کرد که قبلا درباره الزام به حفظ مدارک به شکل اصلی و یا رونوشت « مطمئن و بادوام »

آن یاد آوری کردیم.

در امور مالیاتی نیز اصولاً هیچگونه قاعده ای در مورد ارائه و نگهداری حسابها وجود ندارد. معذک حسابهایی که ضوابط قانون حسابداری را مراعات نکرده باشند با خطر رد توسط مقامات مالیاتی مواجهند. در مورد اسناد مثبت (صادره) بنگاههای اقتصادی میتوان اشکال گوناگون رونوشت، از جمله رونوشتهای الکترونیکی یا مغناطیسی را به عنوان مدارک صادر از بنگاه نگهداری کرد، اما اسناد و اوراق وارده و در یافتی را بایستی در فرم اصلی نگهداری نمود.

بر طبق مقررات (تأمین) اجتماعی، نگهداری اطلاعات مربوط به فیش حقوق و دستمزد بر روی میکرو فیلم با رعایت برخی شرائط، خصوصاً " شرائطی مجاز است که مراجعه به این اوراق را توسط سرویسهای بازرسی تسهیل می نماید.

ب. الزامات مربوط به دلیل در معاملات

۱. طرح مسأله

تلفیق اردیناتور و ارتباط از راه دور (که به نام تله ماتیک شهرت یافته است) موجب تحقق برخی از عملیات از فاصله بعید میشود. از این قبیل اند: انتقال الکترونیکی وجوه و سفارش کالاهای مصرفی و مراجعه به بانکهای اطلاعاتی برای کسب اطلاع.

گر چه سرعت فراوان در انعقاد قرار داد از امتیازات تله ماتیک است اما اشکال آن فرار و نامستمر بودن اطلاع است : مطلب مورد نظر بر صفحه تلویزیون ظاهر میشود و از بین می رود و این شیوه ایجاد نشان و اثر از مطلب رد و بدل شده را دشوار میسازد .

علاوه بر این ، حتی اگر بتوان وجود و محتوای قرار داد را به کرسی نشانند به هویت طرفین قرار داد یقین و اطمینان نیست . شناختن هویت پایانه موجب معرفت به هویت شخصی نیست که مبادله و معامله را به انجام رسانده است ، حتی کلمه عبور و یا کد مخفی به جز تعیین هویت کسی که مشترک شبکه است ، کاری نمی کند و بنابراین به معرفی انجام دهنده عملیای نمی پردازد .

بدین ترتیب دلیل ناظر به مبادله و معامله سه مسأله را مطرح میسازد .

۱. دلیل وجود قرار داد : بنیادی ترین فرض اختلاف ، فرضی است که در آن حتی اصل قرار داد ، در معرض شک و تردید قرار میگیرد و در نتیجه کسی که از قرار داد منتفع میشود باید انعقاد قرار داد را ثابت نماید .

۲. دلیل مربوط به محتوای قرار داد : در این فرض وجود اصل قرار داد محل بحث نیست بلکه درباره قسمتهائی از محتوای آن تردید و اعتراض وجود دارد . (برای مثال : مدت تحویل ، شیوه پرداخت قیمت و ...) .

۳. دلیل مربوط به هویت اطراف قرار داد .

ذیلا این مساله را یکجا در حقوق بلژیک و حقوق فرانسه بررسی می کنیم و در موارد

لزوم به ذکر مقررات خاص هر یک از این دو حقوق می پردازیم .

۲. الزامات قانونی

۲-۱. مقدمات: تفکیک میان عمل حقوقی و امر یا واقعه حقوقی

حقوق مدنی به صراحت ادله مربوط به اعمال حقوقی را از ادله ناظر به امور یا وقایع

حقوقی جدا میکند . اصل تقسیم بین این دو مفهوم کاری آسان نیست . « امر حقوقی یک

واقعه اجتماعی و یک امر انسانی است . »

« من فکر می کنم ، پس هستم » به بیان این مطلب منجر میشود که : چون امر حقوقی

وابسته به فرد است به خودی خود در اختیار اراده اوست . اما تقابل آن با عمل حقوقی در

همین نکته نهفته است . نتایج حقوقی واقعه یا امر حقوقی از اراده موجود آن مستقل است

..... « خلاصه امر یا واقعه حقوقی آنستکه برد دقیق و میدان عمل نتایجش نامعین است . »

بهر حال گر چه تمیز میان عمل حقوقی و امر حقوقی آسان نیست اما نتایج این تقسیم در

مسائل مربوط به ادله ، اهمیت دارد .

امر حقوقی را میتوان به مدد کلیه وسائل و اسباب حقوقی ثابت نمود .

اماره ، شهادت اقرار و بر عکس در عمل حقوقی قانون علی الاصول طرفین را

مکلف به تنظیم نوشته امضاء شده ای می نماید که به عنوان وسیله اثبات بکار میرود . ۱۲

این الزام بارها مورد تأکید واقع شده است . ۱۳ خصوصاً "قضات نامه هائی را که توسط دو

رنویسها مبادله میشوند مورد توجه قرار نداده اند با این استدلال که نوشته اصلی تدوین

شده از فاصله زیاد امضاء نمی شود و بنابراین نمی توان آن را سندی با امضاء خود نوشت

تلقى کرد . ۱۴

۲-۲ . اصل

ماده ۱۳۴۱ قانون مدنی فرانسه اصل الزام وجود نوشته (سند و یا خود نوشت) را برای هر

یک از اعمال حقوقی مطرح میسازد . اعمال این اصل نسبت به قرار دادهای منعقد از طریق

تله ماتیک سؤال درباره سندیت این مبادلات را برمی انگیزد ، بدین معنی که قرار

دادهای منعقد از طریق شبکه های تله ماتیک ، حالت مادیت را از دست میدهند و امضاء

نوشته که گزارشگر شخصیت فرد و پیوستن وی به محتوای سند است از میان میرود . ۱۵

بنابراین آثار و نشانه های احتمالی مبادلات که بر روی محمل مغناطیسی و یا الکترونیک

نگهداری میشوند ، حداقل به ظاهر نمی توانند سندیت داشته باشند و برای استقرار حقیقت

قضائی به کار روند .

البته در این نتیجه گیری سریع باید به تفصیل گرائید .

۲-۳. استثنائات وارد بر اصل و اعمال این استثنائات نسبت به قرار دادهای تله ماتیکی

این استثنائات متعدد و به شرح زیرند:

- انتقالات و معاملاتی که مبلغ آنها کم است (۵۰۰۰ فرانک فرانسه و ۳۰۰۰ فرانک بلژیک

) با کلیه اسباب و دلایل حقوقی قابل اثبات اند.

غالباً عملیات انجام یافته در باجه های اتوماتیک بانکها و پایانه های فروش و نیز استفاده ا

ز داده های بانکهای اطلاعاتی از این قبیل اند.

هنگامیکه موضوع یعنی عمل در حیطة حقوق مدنی است (ماده ۱۳۴۱ بند ۲) ماده ۱۳۴۱

اعمال میشود. در موضوعات تجاری نیز دلیل آزاد است و کلیه شیوه های اقامه دلیل با

کنترل قاضی قابل قبولند. ۱۶- بنابراین در تله ماتیکی حرفه ای و شغلی کمتر از تله ماتیکی

مورد استفاده عامه مردم، الزام به ارائه دلیل کتبی احساس میشود زیرا تله ماتیکی حرفه ای

غالباً بازرگانان را با یکدیگر در ارتباط قرار میدهد، حال آنکه تله ماتیکی نوع دوم در

بیشتر موارد موجب ارتباط یک تاجر و یک غیر تاجر از فاصله زیاد با یکدیگر است و در

این حالت عمل حقوقی جنبه «مختلط» دارد. از این رو عنوان خواننده تعیین کننده مقررات

حقوقی دلیل میباشد. به نظر بسیاری از مؤلفان ۱۷ ماده ۱۳۴۱ قانون مدنی به نه جنبه امری

دارد و نه از جمله مقررات مربوط به نظم عمومی است. از این رو در قرار داد ناظر به نوع

دلیل میتوان از قاعده دلیل کتبی صرف نظر نمود و تصریح کرد که عملیات حقوقی انجام

یافته از طریق شبکه توسط کلیه طرق حقوقی قابل اثبات است. این قرار داد ممکن است شکل یک قاعده عمومی را بخود بگیرد و بر مجموعه عملیاتی قابل اعمال باشد که از طریق سرویس تله ماتیک انجام میابند.

محتوای این مقررات عمومی، خصوصاً "شروط مربوط به دلیل (که منشاء آن خود ارائه کننده خدمت خواهد بود) بایستی به اطلاع استفاده کننده برسد. تصور قرار داد ناظر به اقامه دلیل در مواردی به آسانی میسر است که قرار دادها توسط نوشته ای غیر از شیوه نگارش تله ماتیک منعقد گردند و توسط تله ماتیک اجراء شوند. قرار داد آبونمان که با

ارائه کننده اطلاعات مالی منعقد میگردد نیز از این گونه اند. در حقیقت وقتی این نوع از قرار دادها به عنوان اجاره توصیف میشوند، نه تابعی از قرار دادهای خدمت اطلاعاتی، براحتی میتوان مسأله دلیل را حل نمود. در واقع قرار داد کتبی که به موجب آن ارائه دهنده و تولید کننده اطلاعات متعهد میشود که داده های مالی را به استفاده کننده منتقل سازد به دو صورت قابل تحلیل است. میتوان پرسید آیا این قرار داد یک قرار داد کادراست که به

هنگام طرح هر تقاضای معین از قرار داد مورد اعمال تبعیت می کند و یا یک قرار داد واحد است که تقاضاهای اطلاعاتی بعدی بر آن استقرار می یابد و پاسخ به این تقاضاها

موارد اجرائی این قرار داد واحد را تشکیل میدهد؟

چنانچه در قرار داد کادر شرط ناظر به اقامه دلیل موجود نباشد و در بحث حاضر نیز مفهوم اول را بپذیریم احتمال دارد که مسائل مربوط به دلیل مطرح گردد. بعکس چنانچه

مفهوم دوم را بگیریم ، وجود شرط مربوط به شیوه های اقامه دلیل بهیچ وجه راه حل قابل اعمال را تغییر نمی دهد زیرا اجرای یک قرار داد به هر صورت یک امر حقوقی است که در خصوص آن میتوان به انواع طرق اقامه دلیل نمود . علاوه بر این وقتی شخص به امری استناد می کند اگر نتواند درباره تعهد منعقد دلیل صریحی بدست آورد (ماده ۱۳۴۸ قانون مدنی) و یا هنگامی که مقدمه دلیل کتبی وجود دارد (ماده ۱۳۴۷ قانون مدنی) ماده ۱۳۴۱ قانون مدنی اعمال نمی شود .

به نظر برخی از مؤلفان استفاده از سیستم انفورماتیک و یا شبکه های تله ماتیک حداقل در جائیکه کار بردهای آن مربوط به عامه است ، استثنای پیش بینی شده ماده ۱۳۴۸ و حتی ماده ۱۳۴۷ را تشکیل میدهد . در هر حال این تفسیر با مفهوم موسع رویه قضائی در مورد عدم امکان تخصیص دلیل کتبی مطابقت دارد .

میدانیم که قانون جدید مورخ ۱۲ ژوئن ۱۹۸۰ فرانسه ، این تحول رویه قضائی را صحنه گذاشته است و به پیش بینی معافیت از سند کتبی در موردی میپردازد که برای تهیه این

سند « عدم امکان مادی » وجود دارد و « برای قاضی کار نسبتاً » آسانی است که هر وقت در برابر شیوه انتقال داده های غیر مادی قرار می گیرد عدم امکان تنظیم سند را مورد توجه قرار دهد « نتیجه ای که از تحلیل دامنه برد ماده ۱۳۴۱ قانون مدنی میگیریم آنستکه اصل نوشته امضاء شده که برای اقامه دلیل یک عمل حقوقی لازم است مواجه با استثنائات

گسترده ای است که نهایتاً اعمال اصل ماده را در مبادرت و معاملات تله ماتیکی به ندرت

تحقق می بخشد . ۱۸

راه حل های فنی

از آنچه گذشت روشن میشود که در حقوق انگلو ساکسون استثنائات قانونی و رویه قضائی ناظر بر اصول قدیمی ادله ، در بسیاری از موارد مدارک انفورماتیکی را قابل قبول می شمارد . همچنین ملاحظه میشود که الزامات حقوقی کشورهای قاره ای اروپا در زمینه حفظ مدارک و انعقاد معاملات و مبادلات غالباً روشها و شیوه های جدید انفورماتیکی و تله ماتیکی را می پذیرند .

در عین حال کلیه مسائل مورد ابتلاء حل و فصل نمی شوند . در واقع حتی اگر مدرکی توسط محکمه قابل قبول اعلام شود و یا طرف قرار داد بتواند به مبادله تله ماتیکی بدون آنکه نوشته ای امضاء شده باشد استناد کند ، در هر حال قاضی است که باید در خصوص قابل اعتماد بودن این قبیل مدارک قانع شود . اما همانطور که از گفته یک قاضی بر میآید ، این مطلب همواره کار آسانی نیست . وی میگوید : « چون من نیز همانند بسیاری دیگر از شهروندان از مدتها پیش در مقابل مبالغی که میپردازیم ، فاکتورهای انفورماتیکی دریافت می کنم ، این آمادگی را ندارم که حاصل اردیناتور را بعنوان مکتوب مقدس بپذیرم » .

در خصوص مبادلات و معاملات تله ماتیکی مشکلات مذکور با حدت بیشتری عرض
وجود میکنند . در این مقام به تحلیل شیوه های فنی ادراه دلیل نمی پردازیم بلکه فقط
برخی از تکنیکها را یادآوری می کنیم این تکنیکها در سه زمینه مطرحند .

دلیل وجود قرار داد

در حال حاضر پایانه های مولد نسخه بدل ، به صورت گیرنده و یا به شکل محلی (کپی) کار میکنند و میتوان آنها را برای اثبات این مطلب به کار برد که فلان دستور در تاریخ و ساعت معین دریافت شده است و نیز می توان پایانه را همراه بایک نوع دستگاه چاپی تصور کرد که بر حسب آنکه پیغام ارسالی از طرف مشترک و یا از جانب غیر مشترک باشد آن را با حروف متفاوت چاپ نماید . اما این راه حل هزینه بردار است .

دلیل هویت طرفین قرار داد

قبلا گفته شد که استفاده از یک کد مخفی (یا شماره اشتراک) فقط میتواند هویت مشترک ماشین و یا دارنده وسائل دسترسی به آن را تعیین کند ، اما نمی تواند شخص فیزیکی معینی را نشان دهد که به انعقاد معامله پرداخته است . بنابراین باید تکنیکهائی را تصور کرد که از فاصله دور به بازشناسی خصوصیات فیزیکی فرد بپردازد . این تکنیکها خصوصا " در قلمرو ویدئو تلکس و جابجائی الکترونیکی وجوه نقد ، مفید است .

شناسائی دینامیک امضاء آثار انگشتان و نیز صدا ، روشهائی قابل تصورند لکن هنوز در مرحله تحقیق و یانمونه سازی میباشند .

همچنین میتوان درباره سیستم رمز نویسی با کلید عمومی فکر کرد .

به نظر کارشناسان « از لحاظ فنی امکان پذیر است که اطلاعات موردنظر به گونه ای امضاء شود که برای اطراف قرار داد مانند امضاء سنتی بر روی سند کاغذی اطمینان بخش و قانع کننده باشد . » ۱۹ فائده این سیستم آنستکه هم دلیلی بر هویت اطراف قرار داد و هم دلیلی برای محتوای قرار داد عرضه مینماید .

دلیل محتوای قرار داد

نوع قرار داد تله ماتیک مورد نظر هر چه باشد آنچه در حالت اختلاف جالب توجه است تعیین محتوای قرار داد (مثلا : قیمت ، یا کمیت مورد تقاضا) و یا محتوای عمل ناشی از این قرار داد است (مثلا اطلاعی که توسط ویدئو تلکس منتقل میشود) در اینجا دو مسأله مطرح میشود .

باید این مطلب اثبات شود که محتوای معامله را مرسل الیه تغییر و تبدیل نداده و در جریان انتقال نیز تغییر و تبدیلی صورت نگرفته است . به نظر نمی رسد که در اینجا غیر از روش رمز نویسی عددی همراه با کلید ، روش عملی دیگری وجود داشته باشد . شاید چاپ با

حروف مختلف ، از نوع تلکس ، بتواند از پیام انتقالی نشانه ای عرضه نماید ، لکن قابلیت اعتماد این نشانه مطلق نیست . بنابراین قدرت اماره مرتبط با ان نسبی است ، مضافا اینکه به دشواری میتوان برای این قسم چاپ عنوان دلیل ترافعی را پذیرفت .

هزینه و محتوای قسمت اعظم راه حل‌های فنی یاد شده ایجاب می‌کند که عرضه کنندگان خدمات تله ماتیکی و نیز استفاده کنندگان از آن دارای چنان وسائل مالی و تکنیکی باشند که بتوانند این نوع راه حلها را عملی سازند در مورد عرضه این خدمات به استفاده کنندگانی که واجد این منابع نیستند و نیز در مورد تله ماتیکی مربوط به عامه مردم آیا نباید یک رشته راه حل قانونی پیش بینی کرد که در آن واحد هم از منافع مصرف کنندگان در برابر یک تکنیک قرار دادی حمایت کند و هم جالب توجه و هم آسان باشد. و آیا نباید به طرح الزاماتی پرداخت که برای استفاده کنندگان از ماشین امنیت شیوه های ضبط پیامهای ارسالی را تضمین نماید؟

با استفاده از « کد » انگلیسی « A. V.I . P » توانسته اند شیوه کتبی تائید سفارش را در مورد قرار دادهائی به مرحله عمل در آورند که از طریق تله ماتیکی منعقد و در خارج ، یعنی در کادر تجربه فروش از راه مکاتبه اجراء میشود . باید دانست تحمل این اقدام که مخصوصاً « متضمن حمایت مصرف کنندگان است برای مدیران سیستم سنگین است . آنچه از نظر گاه حقوقی باقی می ماندسئوال درباره ماهیت و طبع این نوشته است که آیا تنها یک نوشته اثبات کننده است و یا شرط موجود قرار داد میباشد .

در اینجا باید به سیستم امریکائی « الکترونیک فوند ترانسفراکت » ۲۰ نیز اشاره کرد . هنگامی که بین بانک و استفاده کننده از خدمات بانک اختلاف پدید میاید ، این سیستم از شیوه خاصی پیروی می کند که متضمن واژگون ساختن بار دلیل است بدین معنی که

اثبات قابلیت اعتماد و امنیت سیستم مورد استفاده بانک بر عهده خود بانک است ، یعنی بانک است که باید ثابت کند این سیستم به هنگام ضبط معاملات تله ماتیک با ضریب اطمینان شبه کامل عدم وقوع اشتباه را تضمین می نماید . ۲۱ باید قبول کرد

که پس از چهار سال تجربه ، برخی از سیستمها (از جمله سیستمهای باجه اتوماتیک و پایانه های فروش بلژیک) بسیار قابل اعتماد نشان داده شده اند و نیز باید پذیرفت که محملهای ایجاد آنها (نوار روزنامه) گزارشگر چنان خصوصیهائی هستند که در اداره ارزیابی دلیل دعوی توسط قاضی همواره نقش تعیین کننده ای را بازی می کنند . در این زمینه آیا میتوان گفت که کارت حافظه دار که برخی از تهیه کنندگان عرضه نموده اند و در برخی مواضع نیز مورد آزمایش قرار گرفته است راه حل مسأله میباشد ؟ کارت با حافظه که در اختیار استفاده کننده سیستم است ، وسیله ای است برای حفظ اثر کلیه مبادلاتی که توسط وی انجام می یابد . « این اطلاعات در اختیار وی می ماند » . ۲۲ خلاصه آنکه دیگر تنها مدیر سیستم نیست که بطور یکجانبه وسیله اقامه دلیل را در اختیار دارد . در واقع کارت حافظه دار وسیله اقامه دلیل ترافیعی است که نزد استفاده کننده محفوظ است . اما برخی از مؤلفان یاد آور شده اند که مانعی وجود ندارد تا اشتباه انجام یافته به هنگام مبادله و معامله عیناً در کارت ثبت شود و بنابراین در حقیقت از لحاظ فنی این مدیر شبکه است که مسلط بر تمامی عملیاتی است که بر روی محملهای مختلف ، از جمله کارت حافظه دار ، ثبت میشوند .

نتیجه

به نظر رنه داوید اصولاً قواعد آئین دادرسی هستند که بطور بنیادی توجیه کننده برداشتهای بنیادی حقوق قاره ای و حقوق انگلو ساکسون می باشند .

در این مقاله نیز همین امر راهنمای مادر بررسی قابل قبول بودن مدارک انفورماتیکی ، بعنوان طرق و اسباب اقامه دلیل ، در دو نظام حقوقی بطور مجزا بود.

با آنکه هنوز هم شکافی عمیق میان طرز استدلال این دو حقوق وجود دارد اما تشابهات موجود جلب نظر میکنند . بطور کلی حقوق ناگزیر واقعیت استفاده از شیوه انفورماتیکی

کردن امور را پذیرفته است و این پذیرش ، در هر دو نظام ، نخست از راه توسعه دامنه برخی از استثنائات صورت گرفته است . مسأله بنیادی در کامن لا « قاعده ای » است که استماع دلیل مبتنی بر مسموعات و مشهورات را منع می نماید . در حقوق قاره ای نیز مانع پذیرش ، الزام ارائه سند کتبی است .

بدنبال فعالیت رویه قضائی قانونگذار پای به میدان نهاده است . قضات نمی توانند بسیاری از مسائل فنی را حل و فصل نمایند ، حل این مسائل مستلزم تعیین قواعدی چنداست . غیر از قواعد و تنظیمات مالیاتی و محاسباتی و حسابداری که جنبه اختصاصی آنها بیشتر است ، قوانینی چون قانون ادله ۱۹۶۸ انگلیس و قانون ۱۲ ژوئیه ۱۹۸۰ فرانسه وارد میدان شده و

برخی از اصول مربوط به قابل قبول بودن « آثار و علائم انفورماتیکی » را در محاکم مطرح ساخته اند .

یاد آور می کنیم که در تدوین اصول قانونی باید کلیت و انعطاف به گونه ای باشد که جا برای تحول فنی باز بماند و مرجح است که اعمال اصول مذکور از طریق « توسعه » و « تعیین ضابطه » صورت گیرد تا آسانتر قابل تغییر و تبدیل و کمتر تکلیف آمیز باشد . مقصود آنستکه تا حد ممکن از بستن و پیوستن تعاریف و مفاهیم قانونی به یک حالت فنی خاص پرهیز شود و کار گزارش مفاهیمی که قانونگذار عمداً « مواجهشان ساخته است

از طرفی به عهده امور تجاری و از طرف دیگر به عهده مؤسسات کارشناسی گذاشته شود که نسبت به لوازم و ضرورت‌های فنی آگاهند و ابواب آنها به روی اهل عمل باز است .

در وراء مقررات و « شبه مقررات » ملی حرکتی به جانب تدوین مقررات بین المللی ملاحظه میشود . علت نیز آنستکه اقتصاد اطلاعات جنبه بین المللی دارد « بنابراین ضرورت دارد که در سطح بین المللی نسبت به قواعد مربوط به پذیرش حقوقی داده های تجاری

انتقالی از طریق « ارتباط از راه دور » اتخاذ تصمیم شود . « این مطلب را اداره کل دبیر خانه کمیسیون ملل متحد برای حقوق تجارت بین الملل یادآوری کرده است . قواعدی که مربوط به قبول مدارک انفورماتیکی است و نیز قواعد مربوط به امضائمی توانند در کشورهای مختلف ، متفاوت باشند زیرا در این قلمرو دیگر مرز وجود ندارد و در میدان

آن داده ای که از طریق الکترونیک امضاء و منتقل میشود باید در همهٔ امکانها و در تمامی از منہ مورد شناسائی قرار گیرد .

همانطور که دبیر کل کمیسیون ملل متحد برای حقوق تجارت بین المللی میگوید : «

بسیاری از کشورها به لزوم انطباق قواعد توجه کرده و قوانین خود را به گونه ای تغییر داده

اند که کاربرد عمومی اردیناتور را در جهت اهداف تجاری و اداری آن آسان نمایند و

مدارک و اسنادی را که اردیناتور یا محملهای حافظه آن ضبط کرده اند، به شرط مراعات

برخی از ضوابط ، بعنوان وسائل و اسباب اقامه دلیل پذیرند . اختلاف ضوابط مورد

استفاده به منظور تصمیم گیری درباره اعتبار حقوقی مدارک مورد بحث و نیز امتناع

کشورهای دیگر از پذیرش این اعتبار هنگامی مسأله آفرین میشود که لازم است مطالب

ثبت شده در یک کشور به عنوان دلیل در اختلاف و دعوی پدید آمده در یک کشور

دیگر اقامه گردد .»

بدین ترتیب حقوق دانان کلاسیک که مطالعه خود را برای شناسائی مشخصات ادله در هر

یک از حقوق های ملی آغاز می کنند با اقتصاد بین المللی مبتنی بر جریانهای اطلاعاتی

ماوراء مرزها مواجه میشوند و ناگزیر به طرح و تدوین یک حقوق بین المللی ناظر به ادله

انفورماتیکی می اندیشند .

بر عهده حقوق دانان است که علم این ستیزه جوئی علمی را پرافرازند و بی آنکه مطالعه

خود را در راه تکنیکی همواره در حال تغییر فدا نمایند ، به عمق بخشیدن مفاهیم حقوق

پردازند و بار دیگر این پرسشها را مطرح کنند. امضاء چیست ؟ غایت و هدف دلیل در

حقوق چیست ؟ و جوهر تفکیک و تمایز میان عمل حقوقی و امر حقوقی چیست ؟

مترجم : حی بن یقظان